

Ortaöğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Sporcu Kimliği Düzeyi ile Çevresel Davranış Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi

Mehmet Eren SÜLLÜ¹, Sabiha Gizem ENGİN¹

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Orcid: 0009-0004-3359-6071

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. s.gizemengin@gmail.com, Orcid: 0000-0003-0898-8474

To cite this article/ Atf için:

Süllü, M. E., ve Engin, S. G. (2024). Ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sporcu kimliği düzeyi ile çevresel davranış arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 260-274.

Özet

Çevresel değişimler ve çevre sorunları küresel anlamda bir problemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor ve sporculuk ise her zaman örnek davranışları ile topluma rol model olan bir pozisyonda konumlanmıştır. Toplum içerisinde iyi birer örnek olan sporcuların, çevresel hassasiyetleri açısından da örnek teşkil edip etmediklerinin tespiti sporun çevresel problemlere yansımaları ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sporcu kimliği düzeyi ile çevresel davranış arasındaki ilişkinin incelenmesidir. İlişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu Yozgat'ta ortaöğretim okullarında öğrenim gören 389 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere çevresel davranış ölçeği, sporcu kimliği ölçeği ve kişisel bilgiler formu uygulanmıştır. Verilerin analizinde, ikili karşılaştırmalarda Bağımsız Örneklem t-testi, diğer değişkenler için tek yönlü Anova testi uygulanmıştır. Yapılan varyans analizlerinde varyansın kaynağını tespit etmek için Tukey testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson korelasyon analizi ve doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Sonuç olarak erkeklerin sporcu kimliği algıları kadınlardan, imam hatip lisesi öğrencilerinin çevresel davranışları Anadolu lisesi öğrencilerinden, anne eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan öğrencilerin sporcu kimliği algıları ise anne eğitim düzeyi ilkököl ve ortaokul olan öğrencilerden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin sporcu kimliği algıları ile çevresel davranışları arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Sporcu kimliği, çevresel davranışı %6,8 oranında olumlu etkilemiştir.

Anahtar kelimeler: Ortaöğretim Öğrencileri, Sporcu Kimliği, Çevresel Davranış

- Bu araştırma “Ortaöğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Sporcu Kimliği Düzeyi ile Çevresel Davranış Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Investigation of the Relationship between High School Students' Perceived Athlete Identity Level and Environmental Behaviour According to Various Variables

Abstract

Environmental changes and environmental problems are global problems. Sports and sportsmanship are always in a position to be role models for the society with their exemplary behaviours. Determining whether the athletes who are good examples in the society set an example in terms of environmental awareness reveals the reflection of sports on environmental problems. The aim of this study is to examine the relationship between the perceived level of athletic identity and environmental behavior among high school students. The relational survey model was employed. The study group consisted of 389 students attending high schools in Yozgat. The participating students were administered an environmental behavior scale, an athletic identity scale, and a personal information form. In data analysis, Independent Samples t-test was used for pairwise comparisons, and one-way Anova test was applied for other variables. Tukey test was used to identify the source of variance in the conducted variance analyses. Pearson correlation analysis and linear regression analysis were performed to reveal the relationship between the scales. In conclusion, male students' perceptions of athletic identity were significantly higher than females', and imam hatip high school students' environmental behaviors were higher than Anatolian high school students'. Furthermore, students whose mothers had a university degree or higher perceived their athletic identity significantly higher than students whose mothers had only primary or middle school education. There was a weak positive relationship between students' perceptions of athletic identity and their environmental behaviors. Athletic identity positively influenced environmental behavior at a rate of 6,8%.

Keywords: High School Students, Athlete Identity, Environmental Behaviour

GİRİŞ

Spor, ilk çağlarda insanların vahşi yaşam koşulları altında bilhassa hayvanlara karşı kendilerini güvende tutabilmek ve karşılaştıkları hayati riskleri sıfıra indirebilmek amacıyla verdikleri mücadele olarak ortaya çıkmıştır. Tabiatın ortasında bulunan insan, vahşi hayvanlarla olan mücadelesinde koşmalar, atlamalar ve ağaçlardan yaptığı ok ve mızrakları kullanması suretiyle yaşamlarını sürdürebilmiştir. Bu durum insanoğlunun varlığının başlangıcından itibaren spor ve doğa kavramlarının insan hayatındaki güçlü ilişkisinin ne kadar önemli bir kavram olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Spor, insanoğlunun yaratılışıyla beraber hayatımıza girmiştir. İlk zamanlar vahşi yaşam koşullarına karşı hayatta kalma ve hayatını idame ettirebilme mücadelesi olarak başlamış, daha sonra toplumların yerleşik hayata geçmesi ve teknolojinin tarihsel gelişimiyle birlikte sporun insan hayatındaki yeri ve yapılma sebebi değişerek bugünkü profesyonel sporların temelleri atılmıştır (Koçak ve Balcı, 2010).

Çevresel Davranış

İnsanların çevreye etki ettiği tüm fiilleri çevre davranışları olarak adlandırılmaktadır. Çevreye yararlı olan davranışlar olduğu gibi çevreye zararlı davranışlar da vardır. İnsanların çevreye dönük yapıcı ve yıkıcı tüm davranışlarının çevreye etkisi söz konusudur (Gatersleben, 2015). İnsanın bir parçası olduğu doğal çevreyi koruyan ve onun üzerinde olumsuz müdahalesi asgari seviyede olan, çevreyi olumlu etkileyen ve çevre lehine olan davranışlar çevre yanlısı olarak kabul edilir (Kollmuss ve Agyeman, 2002). Varoluşundan bu yana muhteşem bir döngüyle beraber varlığını sürdüren çevre, geldiğimiz noktada büyük tahribatlara uğrayarak işlevini eskisi gibi yerine getirememektedir (Kaya vd., 2009). Çevreyi bu büyük yıkıma sürükleyen zararlı davranışları ıslah ederek çevre için yararlı davranışları toplumlara egemen kılmak hiç bu kadar önem kazanmamıştır. Çevre sorunlarının çok farklı sebeplerden ortaya çıkması ve insanlardan kaynaklanan küresel ölçekteki çevre sorunlarının karmaşık yapısı, tüm bu sorunların çözümünde büyük zorluklar ortaya çıkarmaktadır (Stern vd., 1992). Yapılan farklı araştırmalarda insanı etkileyen içsel ve dışsal faktörlerin çevresel davranışlar üzerinde ciddi etkileri olduğu tespit edilmiştir (Clark vd., 2003). İçsel faktörler; kişinin çevre hakkındaki bilgisi, bilinci, tutumları, değer yargıları, inançları gibi kişilik özellikleri gibi durumları kapsar. Dışsal faktörlere örnek olarak ise; yaşadığı toplumda çevre ile alakalı konulan yasalar ve kanunlar neticesinde çıkarılan kurallar ve yasaklar ve çevresel davranışlarına etki eden sosyo-demografik kavramlardır (Krajhanzl, 2010). Bir başka araştırmada ise sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetlerin çevresel davranışa etki eden önemli faktörlerden olduğu ortaya konmuştur (Eom vd., 2018). Birçok araştırma, doğaya karşı sorumluluk duygusunun çevre bilincinin en önemli unsuru olduğunu göstermektedir. Enerji kaynaklarının giderek tükendiği ve iklim değişimisonucu çevresel problemlerin hat safhaya ulaştığı günümüzde, enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik konuları çok daha önem kazanmış durumdadır (Çalışkan, 2023, s.132). Bu sorumluluk duygusunun, kadınların davranışlarına içgüdüsel olarak yansıdığına dair kanıtlar da mevcuttur. Bu sonuçlar, kadınların yaratılışlarından kaynaklanabilecek bir eğilimi yansıtmaktadır (Kabaş, 2004). Çevre davranışı ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde, kadınların genellikle daha yüksek çevre duyarlılığına sahip olduğu, daha çevre dostu davranışlar sergilediği ve çevre politikalarına

daha fazla katılım sağladığı görülmektedir. Erkekler ise genellikle daha az çevre dostu davranışlar sergilemektedirler (Xiao ve McCright, 2015).

Sporcu Kimliği

Bireyler ait oldukları toplumlarda dil, din, ırk, tarih, mezhep gibi alanlarda kendilerine kimlik oluşturmalarının yanı sıra spor sektöründeki faaliyetleri ve varlığıyla beraber sporcu kimliği de edinmektedir (Baba vd., 2018). Sporcu kimliği, bilişsel bir yapı ve sosyal bir rol olarak anlaşılabilir. Bu kimlik, sporcu tarafından benimsenen ve özümşenen bir dizi özellik, beceri, değer ve inançların bir araya gelmesiyle oluşur. Bilişsel yapı kapsamında sporcu kimliğinin gücü, sporcu kimliğinin benimsenmesi ile birlikte artar. Bu durum, bireyin sporcu kimliği ile ilgili tutumları, düşünceleri ve inançlarıyla uyumlu davranmasını kolaylaştırır. Araştırmalar, sporcu kimliği olan bireylerin, olumlu benlik algısı, motivasyon, özsaygı, bağlanma ve performans gibi alanlarda daha başarılı olduklarını göstermektedir (Horton ve Mack, 2000). Sporcu kimliği, sporcunun kendisini nasıl tanımladığı ve hissettiği bilişsel bir yapı ve sosyal bir rol olarak düşünülebilir. Ancak sporcular, çevresel faktörlerden etkilenirler ve ataerkil sosyal yapı nedeniyle cinsiyet ayrımcılığı ile karşılaşabilirler. Spor bölümü, bireyin kişisel ve karakter gelişimi için önemli bir rol oynar ve sporcunun kimliğini belirleyen faktörler arasında yer alır. Spor aracılığıyla spordaki baskın özellikler ve kültürel söylemler kişisel yaşam pratikleri olarak ortaya çıkar (Aitchison, 2007). Sporcu kimliği, bireyin kendini hangi ölçüde sporcu kabul ettiğiyle bağlantılı olarak tezahür eden sportif faaliyetleri neticesinde şekillenen benlik algısının yansımalarıdır. Sporla alakalı olarak yapılan davranışlar bizatihi bireylerin sporcu kimliklerini etkilemekte ve oluşturmaktadır (Brewer vd., 1993). Sporcu kimliği, insanların kendilerini tanımlama sürecinde önemli bir rol oynayan bir kavramdır. Spor içindeki rolüne bağlı olarak, bir kişinin sporcu kimliği toplumda örnek kişi olarak kabul edilmesine neden olabilir. Bu kabul ve övgüler, insanların kendilerini "sporcu" olarak tanımlamalarına yol açabilir (Koca, 2006).

Spor ve Çevre İlişkisi

Spor, bireysel ya da takım olarak gerçekleştirilen, özgün kaidelere sahip, tipik olarak bir rekabeti içinde bulunduran vücut ve akıl becerilerinin ilerlemesini destekleyen eğitici ve keyifli bir aktivitedir. Spor, bireyin doğal çevresini toplumsal bir kontekste dönüştürürken sahip olduğu yetenekleri güçlendiren, belirli düzenlemeler altında araç kullanılarak veya kullanılmadan, bireysel veya grup halinde, boş zaman aktivitesi olarak veya tam zamanlı bir meslek olarak icra ettiği sosyal etkileşimi destekleyen, topluluğu bir araya getiren, ruh ve fiziksel sağlığı geliştiren, rekabetçi, toplumsal iş birliği sağlayan bir olgudur (Kılıçgil, 1985).

Saldırganlık eğilimlerine karşı barışçıl bir çıkış yolu olan spor, kontrolsüz saldırganlık duygularını dengelemek için uygun bir yarışma platformu oluşturur. Aynı zamanda spor, egzersiz ve oyunun ustalıklı planlanmasından ortaya çıkar ve en saf duyguları deneyimlememizi sağlar. Gerçek spor, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünü ortaya çıkarabilecek birinci sınıf yetenekleri geliştirebilecek niteliklere sahiptir. Ulusal birleşmeyi sağlayan spor, bir eğitim aracı olarak da son derece önem taşır. Bunun yanı sıra, spor toplumun ilgisini çeker, farklı siyasi görüşlere sahip bireyleri bir araya getirir ve ortak bir amaç etrafında birleştirir. Sporu toplumsal bir gereklilik olarak görenler olduğu gibi, bazıları sporu sağlıklı yaşamın anahtarı olarak düşünürken, diğerleri onu motivasyonlarına yönelik bir

hareket topluluğu olarak, zaman zaman ise savaş veya reklam aracı olarak kavramışlardır. Bu bakış açısı çerçevesinde sporu açıklamışlardır (Atasoy ve Kuter, 2005).

Dünya spor tarihine genel bir bakış yapıldığında; icra edilen en eski sporların kökeninin savunma ve saldırıya dayandığı anlaşılmaktadır. Spor, antik dönemde, insanların özellikle vahşi yaşam koşullarında, kendilerini koruyabilmek ve hayati riskleri en aza indirebilmek amacıyla hayvanlarla mücadele ettikleri bir uğraş olarak doğmuştur. İlk insanlar, muhtemelen yüz binlerce yıl önce yabani hayvanlarla mücadele etmek zorunda kalmış veya doğrudan onlarla mücadele etmiş olabilirlerdi. Bu dönemden sonra ellerini kullanarak sıkı yumruklar atmaya başladılar; daha sonra ise ok ve yay, ardından süngü ve kılıç gibi silahları kullanmayı öğrendiler. Temas sporları arasında gelişen güreş, boks, cirit, okçuluk ve eskrim gibi disiplinler, hayatta kalabilme mücadelesinin barışçıl simgeleri olarak ortaya çıktı. Bu durum, insanlığın varoluşundan itibaren spor ve doğa kavramlarının insan hayatındaki güçlü ilişkisinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Stanley, 2012). Sonrasında, nakil ve taşıma kaynaklı sporlar, binlerce yıl süren bir değişimle meydana geldi. Bu sporlar, temelde insanların bir bölgeden başka bir bölgeye seyahat etme, çevresel zorluklara karşı durma veya vahşi hayvanlar gibi potansiyel tehlikelerden ya da diğer insanlardan kaçma amacıyla kullandıkları çeşitli araçlı veya araçsız yöntemlerin bir tür simülasyonu idi. İnsanı sadece kendi fiziksel gücüyle herhangi bir konumdan başka bir konuma nakleden koşu, atlayışlar ve yüzme, su üzerinde ulaşımı gerektiren bölgelerde kürek ve yelken, engebeli ve kırsal kesimlerde kızak ve kayak, düzlüklerde binek atları kullanma gerekliliği ortaya çıktı. Bu aktiviteler; günümüzde icra edilen atletizm, yüzme, kızak, kayak, kano, kürek, yelken ve binicilik sporlarının kökenleri meydana geldi ve gelişim gösterdi. Daha sonra takım sporları öne çıktı. Doğayla bireysel olarak çatışan insanoğlunun kendi eforlarıyla yaşamlarını sürdürdükleri ve dayanışma stratejilerinin henüz gelişmediği zamanlarda bu sporlarla doğal olarak ilerleyemezdi. Çin’de "tsuchu", Roma’da "Hopastum", Yunan’da eltopunu anımsatan bazı takım sporları vardı ancak bunlar, bireysel sporların etkileyciliğini yakalayamaz, bireysel sporlarla kıyaslandığında pek etkili olamazlardı. Ancak buhar gücünün üretime dâhil olduğu, sosyal görev paylaşımından işletme içindeki işbölümüne geçildiği daha sonraki gelişme aşamaları, özellikle de tekelci sermaye döneminin yansıması olarak takım sporlarının ortaya çıkmasına neden oldu (Barnett, 1975).

Çevre sorunlarının karşı konulamaz derecede arttığı ve bunun neticesinde çok büyük küresel sorunlarla karşı karşıya kaldığımız çağımızda çevre sorunlarına karşı atılacak her adım, alınacak her önlem insanlık ve geleceği için kati surette önem arz etmektedir. Bu sorunlara karşı en etkili çözüm yolu şüphesiz eğitimden geçmektedir. Buna binaen yapılan çalışma, ortaöğretimdeki öğrencilerimizin sporcu kimliği algıları ve çevreye yönelik davranış düzeylerinin araştırılması, çıkan sonuçların ortaya konması ve daha sonra yapılması muhtemel çalışmalar için literatür havuzunda yerini alması bakımından önemlidir.

Bu çalışmada ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin algıladıkları sporcu kimliği düzeyleri ile çevresel davranışlarını tespit etmek, elde edilen bulgular neticesinde bu ilişkiyi farklı değişkenler açısından inceleyerek literatür havuzuna katkı sağlamak ve nihayetinde çevre sorunlarına karşı eğitim programlarımızın hazırlanmasında ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakılmasına katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırmada ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki kovaryansı ve ilişki derecesini inceleyen bir istatistiksel modeldir. Genellikle korelasyonlar ve regresyon analizi gibi yöntemleri kullanarak değişkenler arasındaki ilişkileri anlamayı amaçlar. (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında incelenen evren; Yozgat ilinde ortaöğretim okullarında öğrenim gören toplam 21.359 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu okullarda öğrenim gören toplam 427 öğrenci oluşturmuş, analize uygun olmayan veriler çıkarıldıktan sonra örneklem 389 öğrenci ile sınırlanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanabilmesi için anket yoluyla veri toplama aracı tercih edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Çevresel Davranış Ölçeği, ikinci bölümde Sporcu Kimliği Ölçeği, üçüncü bölümde ise Kişisel Bilgiler Formu yer almaktadır. Araştırma kapsamında veri toplanabilmesi amacıyla Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'na başvuru yapılmış ve 20.04.2023 tarihi 04/02 karar numarası ile etik uygunluk raporu alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olan kişisel bilgi formunda 10 soru bulunmaktadır. Bu sorular katılımcının ilgi duyduğu spor ve sosyo-demografik özellikleri (cinsiyet, yaş, ortaöğretim türü, sınıfı, boş vakti, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, aile geliri) hakkında bilgi toplamayı amaçlamaktadır.

Çevresel Davranış Ölçeği

Bu ölçek Yücel ve Özkan (2014) tarafından Aralık 2011'de geliştirilmiştir. Ölçek geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları için Kocaeli'de farklı ortaokullarda öğrenim görmekte olan 512 öğrenciye uygulanmıştır. Ölçeğin madde-toplam korelasyonları, yüksek iç tutarlılığı işaret etmektedir (0,37 ile 0,67 arasında). Ölçeğin güvenilirliğinin hesaplanması için yapılan analizde Cronbach's Alpha değeri 0,845; Gutmann Split Half değeri 0,831 ve Spearman Brown katsayısı ise 0,832 olarak tespit edilmiştir. 14 maddeden oluşan ve beşli Likert olarak geliştirilmiştir.

Sporcu Kimliği Ölçeği

Sporcu Kimliği Ölçeği'nin (Athletic Identity Measurement Scale; Brewer ve Cornelius, 2001) Türkçe'ye uyarlanması Öztürk ve Koca (2013) tarafından yapılmıştır. Çalışmaya çeşitli spor disiplinlerinden 250 sporcu (134 kadın, 116 erkek; ortalama yaş = 19 ± 4,2) katılmıştır. Doğrulamalı faktör analizleri sonuçlarına göre, Brewer ve Cornelius'un (2001) önerdiği üç faktörlü birinci düzey model ($Z^2(11, N = 250) = 30,42$, RMSEA = ,08, SRMR = ,05, GFI = ,96, NFI = ,97, CFI = ,98) ve bu faktörlerin temsil edildiği sporcu kimliğinden oluşan ikinci

düzyen model ($Z^2(11, N = 250) = 30,40$, $RMSEA = ,08$, $SRMR = ,05$, $GFI = ,96$, $NFI = ,97$, $CFI = ,97$) veriyle uyumlu sonuçlar vermiştir. Ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı 0,81'dir.

Verilerin Analizi

Veri toplama sürecinde öğrencilerden toplanan veriler, SPSS 23.0 (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Eksik ya da hatalı veri girişi ile ilgili denetimler yapıldıktan sonra ölçeklerin Cronbach's Alpha değerlerini hesaplayarak güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Verilerin normallik dağılımı, çarpıklık ve basıklık değerleriyle incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre verilerin normal dağılım göstermesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında yer alması gerekmektedir. Çevre Davranış Ölçeği ve Sporcu Kimliği Ölçeği çarpıklık ve basıklık değerleri $\pm 1,5$ arasında yer almaktadır. Veriler normal dağılım gösterdiği için ortalamalar arası fark testleri bağımsız değişken iki kategorili olduğunda t-testi, bağımsız değişken üç veya daha fazla kategorili olduğunda ise tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Anova testinde anlamlı farklılığın tespit edildiği durumlarda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için Pearson korelasyon analizi ve doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde istatistiksel analizler neticesinde elde edilen verilere ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların sosyo–demografik özellikleri

Değişkenler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	188	48,3
Erkek	201	51,7
Lise Türü		
Anadolu Lisesi	233	59,9
Anadolu İmam Hatip Lisesi	156	40,1
Sınıf		
9. Sınıf	113	29,0
10. Sınıf	51	13,1
11. Sınıf	154	39,6
12. Sınıf	71	18,3
Boş Zaman		
1-2 Saat	55	14,1
3-4 Saat	136	35,0
5-6 Saat	116	29,8
7-8 Saat	44	11,3
9 Saat ve üzeri	38	9,8
Branş		
Takım Sporları	232	59,6
Bireysel Sporlar	157	40,4
Anne Eğitim Düzeyi		
İlkokul	141	36,2
Ortaokul	165	42,4
Lise	67	17,2
Üniversite ve Üzeri	16	4,1
Baba Eğitim Düzeyi		
İlkokul	80	20,6
Ortaokul	145	37,3

Lise	135	34,7
Üniversite ve üzeri	29	7,5
Aylık Gelir		
10.000 TL ve altı	178	45,8
10.001 TL ve 20.000 TL arası	157	40,4
20.000 TL üzeri	54	13,9

n=389.

Tablo-1’de katılımcıların %59,9’u Anadolu lisesinde öğrenim görmekte, %39,6’sı 11. sınıf öğrencisi, %35,0’inin boş zamanı 3-4 saat, %59,6’sının ilgili olduğu branş takım sporları, %42,4’ünün anne eğitim düzeyi ortaokul, %4,1’inin anne eğitim düzeyi ise üniversite ve üzeri, %37,3’ünün baba eğitim düzeyi ortaokul, %7,5’inin baba eğitim düzeyi ise üniversite ve üzeri, %45,8’inin aylık hane geliri 10.000 TL ve altında, %13,9’unun aylık hane geliri ise 20.000 TL üzerinde olduğu görülmektedir

Tablo 2. Ölçeklerin güvenilirlik değerleri

Ölçekler	Cronbach’s Alpha Değeri
Çevresel Davranış Ölçeği	,765
Sporcu Kimliği Ölçeği	,886

Tablo-2’ de Çevresel Davranış Ölçeği oldukça güvenilir, Sporcu Kimliği Ölçeği ise yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir (Özdamar, 2004).

Tablo 3. Çevresel davranış ölçeği ve sporcu kimliği ölçeği ortalamaları ve standart sapma değerleri

Ölçekler	Ortalama	Standart Sapma
Çevresel Davranış Ölçeği	3,0981	,64814
Sporcu Kimliği Ölçeği	2,9776	1,12713

Tablo-3’de katılımcıların çevresel davranış ölçeği ve sporcu kimliği ölçeği puan ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4.3’te verilmiştir. Katılımcıların çevresel davranış ölçeği ortalama puanı 3,0981, sporcu kimliği ölçeği ortalama puanı ise 2,9776 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların çevresel davranış ölçeği standart sapma değerinin 0,64814, sporcu kimliği ölçeği standart sapma değerinin ise 1,12713 olduğu görülmüştür

Tablo 4. Çevresel davranış ölçeği ortalamaları ve standart sapma değerleri

İfadeler	n	Ortalama	Standart Sapma
Televizyonda çıkan çevre ile ilgili programları veya belgeselleri izlerim.	389	2,6735	1,08354
Çevreyle ilgili gelişmeleri haberlerden, günlük gazetelerden veya dergilerden takip ederim.	389	2,3239	1,11363
Çevreye zarar veren birini çekinmeden uyarırım.	389	3,5501	1,19952
Okulumuzda çevre temizliğiyle ilgili bir faaliyet düzenlenirse gönüllü olarak katılmak isterim.	389	2,8817	1,41836
Çevre sorunlarının çözümüne nasıl yardımcı olunabileceği konusunda ailemle konuşurum.	389	2,5116	1,32112
Dışlerimi fırçalarken su tasarrufu için musluğu sürekli açık tutmam.	389	4,0823	1,23873
Geri dönüşümü mümkün olan çöpleri, ayırarak geri dönüşüm kutusuna atarım.	389	3,0386	1,28274
Çevre konuları ile ilgilenen resmi örgütlere çevre kirliliğini azaltmak için ne yapabileceğimi sorarım.	389	2,3419	1,21155
Buzdolabımın kapağını uzun süre açık bırakmam.	389	3,8792	1,40261
Evimizin balkonuna gelen kuşları beslerim.	389	3,1877	1,45668
Yazın çok sıcak havalarda sokak hayvanları için bazı yerlere kaplarda su koyarım.	389	3,2674	1,36241
Evde veya okulda gereksiz yere açık bırakılan lambaları	389	3,9357	1,23459

kapatırım.			
Alışveriş yaparken, daha pahalı da olsa çevreye en az zarar veren ürünleri tercih ederim.	389	2,6375	1,39577
Evimize ampul ve elektrikli ev eşyaları alınırken az elektrik harcayanlarını tercih etmeleri için ailemi uyarırım.	389	3,0617	1,46481

Tablo-4 incelendiği zaman “Dişlerimi fırçalarken su tasarrufu için musluğu sürekli açık tutmam.” ifadesinin 4,0823 ile en yüksek ortalama değere sahip olduğu ve standart sapma değerinin 1,23873 olduğu görülmektedir. En düşük ortalama değere sahip ifadenin ise 2,3239 ile “Çevreyle ilgili gelişmeleri haberlerden, günlük gazetelerden veya dergilerden takip ederim.” olduğu ve standart sapma değerinin 1,11363 olduğu görülmektedir.

Tablo 5. Sporcu kimliği ölçeği ortalamaları ve standart sapma değerleri

İfadeler	n	Ortalama	Standart Sapma
Kendimi bir sporcu olarak kabul ederim.	389	2,9254	1,50843
Sporlar ilgili birçok hedefim var.	389	2,8920	1,50726
Arkadaşlarımın birçoğu sporcudur.	389	2,9460	1,29219
Spor hayatımın en önemli parçasıdır.	389	2,9692	1,44453
Spor hakkında düşünmeye, herhangi bir şeyden daha çok zaman ayırırım.	389	2,6401	1,45518
Sporunda iyi performans göstermediğimde kendimi kötü hissederim.	389	3,1183	1,47362
Sakatlansaydım ve yarışmalara katılamasaydım çok mutsuz olurum.	389	3,3522	1,54715

Tablo-5 incelendiği zaman “Sakatlansaydım ve yarışmalara katılamasaydım çok mutsuz olurum.” ifadesinin 3,3522 ile en yüksek ortalama değere sahip olduğu ve standart sapma değerinin 1,54715 olduğu görülmektedir. En düşük ortalama değere sahip ifadenin ise 2,6401 ile “Spor hakkında düşünmeye, herhangi bir şeyden daha çok zaman ayırırım.” olduğu ve standart sapma değerinin 1,45518 olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Sporcu kimliği ölçeği ortalamaları ve standart sapma değerleri

Ölçek	Çarpıklık	Basıklık
Çevresel Davranış Ölçeği	-,059	,260
Sporcu Kimliği Ölçeği	,091	-1,069

Tablo-6 verilerin normallik dağılımı, çarpıklık ve basıklık değerleriyle incelenmiştir. Tablo 4.6’da Çevre Davranış Ölçeği ve Sporcu Kimliği Ölçeğinin çarpıklık ve basıklık değerleri görülmektedir. Tabachnick ve Fidell’e (2013) göre verilerin normal dağılım göstermesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında yer alması gerekmektedir. Çevre Davranış Ölçeği ve Sporcu Kimliği Ölçeği çarpıklık ve basıklık değerleri tablodan da okunabileceği gibi $\pm 1,5$ arasında yer almaktadır.

Tablo 7. Öğrencilerin çevresel davranış ölçeği ve sporcu kimliği ölçeğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre fark analiz bulguları

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Çevresel Davranış	Kadın	188	3,0874	,64594	-,314	387	,754
	Erkek	201	3,1080	,65165			
Sporcu Kimliği	Kadın	188	2,7074	1,11299	-4,694	387	,000
	Erkek	201	3,2303	1,08335			

Tablo-7’de öğrencilerin çevresel davranışları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$t(387) = -,314, p > ,05$]. Öğrencilerin sporcu kimliği algıları ise cinsiyete

göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(387)= -4,694, p<,05]. Erkek öğrencilerin sporcu kimliği algıları (\bar{X} =3,2303), kız öğrencilerin sporcu kimliği algılarından (\bar{X} =2,7074) anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 8. Öğrencilerin çevresel davranış ölçeği ve sporcu kimliği ölçeğine ilişkin görüşlerinin ilgili oldukları branşa göre fark analiz bulguları

Ölçek	Branş	N	\bar{X}	ss	t	sd	p
Çevresel Davranış	Takım Sporları	232	3,0720	,63888	-,962	387	,337
	Bireysel Sporlar	157	3,1365	,66178			
Sporcu Kimliği	Takım Sporları	232	3,1564	1,14664	3,871	387	,000
	Bireysel Sporlar	157	2,7134	1,04647			

Tablo-8’de öğrencilerin çevresel davranışları ilgili oldukları branş türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [t(387)= -,962, p>,05]. Öğrencilerin sporcu kimliği algıları ise ilgili oldukları branş türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [t(387)= 3,871, p<,05]. Takım sporları ile ilgilenen öğrencilerin sporcu kimliği algıları (\bar{X} =3,1564), bireysel sporlar ile ilgili olan öğrencilerin sporcu kimliği algılarından (\bar{X} =2,7134) anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 9. Öğrencilerin sporcu kimliği ölçeğine ilişkin görüşlerinin anne eğitim düzeyine göre fark analiz bulguları

Anne Eğitim	N	\bar{X}	ss	Varyans Kaynağı	KT	sd	KO	F	p	Anlamlı Fark
İlkokul (1)	141	2,8835	1,17860	G. Arası	13,465	3	4,488	3,604	,014	4-1
Ortaokul (2)	165	2,9091	1,06602	G. İçi	479,462	385	1,245			4-2
Lise (3)	67	3,1642	1,11637	Toplam	492,927	388				
Üniversite ve üzeri (4)	16	3,7321	1,04442							
Toplam	389	2,9776	1,12713							

Tablo-9’da öğrencilerin sporcu kimliği algıları ise anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (F=3,604; p<,05). Anne eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan öğrencilerin sporcu kimliği algıları (\bar{X} =3,7321), anne eğitim düzeyi ilkokul (\bar{X} =2,8835) ve ortaokul (\bar{X} =2,9091) olan öğrencilerin sporcu kimliği algılarından anlamlı derecede yüksektir.

Tablo 10. Öğrencilerin çevresel davranış ölçeğine ilişkin görüşleri ile sporcu kimliği ölçeğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişkinin korelasyon analizi sonuçları

	Çevresel Davranış Ölçeği	Sporcu Kimliği Ölçeği
Çevresel Davranış Ölçeği	r	1
Sporcu Kimliği Ölçeği	r	,260**

** Korelasyon 0,01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo-10’da yapılan pearson korelasyon analizine göre öğrencilerin çevresel davranış ölçeğine ilişkin görüşleri ile sporcu kimliği ölçeğine ilişkin görüşleri arasında zayıf düzeyde pozitif yönde (r =.260; p<,01); ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Sporcu kimliğinin çevresel davranışı yordamasına ilişkin doğrusal regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R	R ²
Çevresel Davranış	Sabit	2,652	29,521	,000	28,170	,000	,260	,068
	Sporcu Kimliği	,150	5,308	,000				

Tablo-11’de sporcu kimliği ile çevresel davranışı yordamak amacıyla yapılan doğrusal regresyon analizi anlamlı bulunmuştur (F=28,170; p<,05). İlişkinin yordamasına yönelik yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; öğrencilerin sporcu kimliklerinin, çevresel davranışlarına pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Modelin açıklama gücü olarak ifade edilen R^2 değeri: ,068 olarak hesaplanmıştır ($R=,260$; $R^2=,068$; $p<,05$). Bu değer çevresel davranış değişkeninin (varyansın) %6,8'inin modeldeki bağımsız değişken olan sporcu kimliği tarafından açıklandığını göstermektedir. Bu bulgulara göre sporcu kimliği çevresel davranışı olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır ($\beta=,150$, $t: 5,308$, $p<,05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Çeşitli değişkenlerine bağlı olarak ortaöğretim öğrencilerinin algıladıkları sporcu kimliği düzeyi ile çevresel davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara bu bölümde yer verilmiştir. Sonuçlar literatür ışığında tartışılarak tespit edilen noktalara binaen bazı önerilere yer verilmiştir.

Öğrencilerin çevresel davranış ölçeği ortalama puanının 3,0981 ile orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sporcu kimliği puanlarının ortalamasının 2,9776 ile orta seviyede olduğu tespit edilmiştir. Çetinkaya (2010); Shapiro ve Martin (2010); Can ve Kaçay (2016) ve Saraç ve Toprak (2017) yaptıkları çalışmaların neticesi de bu durumla paralellik göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin olumsuz davranış sergilememekle birlikte incelenen davranışları düzenli olarak gerçekleştirme eğiliminde olmadıklarını göstermektedir.

Erkek öğrencilerin sporcu kimliği algıları, kız öğrencilerin sporcu kimliği algılarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. VanRaalte ve Cook (1991); Brewer vd. (1993); Wiechman ve Williams (1997); Görgülü vd. (2018); Kuvat (2021); Turan (2021); Arıbaş (2022) ve Zorlu (2023) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin sporcu kimliği algılarının cinsiyete göre anlamlı farklılaştığını tespit etmiştir. Bu farklılaşmanın da erkekler lehine olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çetinkaya (2015); Yanar vd. (2017); Saraç ve Toprak (2017); Gökurna (2018); Engin (2022); Savaş vd. (2023) ve Çinibulak (2023) yaptıkları çalışmalarda sporcu kimliği algılarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varmıştır. Sonuç olarak erkeklerin sporcu kimliği algılarının kadınlarınkinden yüksek çıkmasına neden olan bazı olası etkenler şu şekilde sıralanabilir; birçok kültürde olduğu gibi bizim kültürümüzde de erkeklerin fiziksel güç, dayanıklılık ve rekabetçilik gibi özelliklerle ilişkilendirilmesinin toplumsal cinsiyet normlarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu normlar da, erkeklerin sporcu kimliği algısını daha olumlu bir şekilde etkileyebilir.

Takım sporları ile ilgilenen öğrencilerin sporcu kimliği algıları, bireysel sporlar ile ilgili olan öğrencilerin sporcu kimliği algılarından anlamlı derecede yüksektir. Çetinkaya (2010) öğrencilerle yaptığı çalışmada takım sporu yapan öğrencilerin bireysel spor yapanlara göre anlamlı derecede daha yüksek sporcu kimliği algısına sahip olduklarını bulmuştur. Can ve Kaçay (2016); Gökurna (2018); Görgülü vd. (2018); Baba vd. (2018); Kuvat (2021); Akkuş (2022) ve Savaş vd. (2023) yaptıkları çalışmalarda öğrencilerin sporcu kimliği algılarının, takım sporları veya bireysel sporlar ile ilgilenme durumlarına göre anlamlı farklılaşmadığını saptamıştır.

Öğrencilerin sporcu kimliği algıları, anne eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Anne eğitim düzeyi üniversite ve üzeri olan öğrencilerin sporcu kimliği algıları, anne eğitim düzeyi ilkökul ve ortaokul olan öğrencilerin sporcu kimliği algılarından daha yüksektir. Öğrencilerin sporcu kimliği algıları, baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir

farklılık göstermemektedir. Şah (2022) anne eğitim düzeyi ile sporcu kimliği arasında anlamlı bir farklılık tespit edememişken baba eğitim düzeyi ile sporcu kimliği arasında anlamlı bir fark tespit etmiştir. Baba eğitimi lisansüstü olan katılımcıların baba eğitimi ilköğretim, ortaokul ve lise olan katılımcılardan anlamlı derecede düşük sporcu kimliği puanlarına sahip oldukları tespit etmiştir. Akkuş (2022) anne ve baba eğitim düzeyleriyle sporcu kimliği arasında anlamlı bir farklılık tespit edememiştir. Öğrencilerin anne eğitim düzeyinin sporcu kimliği algılarını anlamlı şekilde etkilemesi; annelerin çocuklarının günlük yaşamında daha etkin rol oynamasına, aile içi iletişim konusunda daha sorumlu roller üstlenmesine ve çocukların akademik ve sosyal gelişiminde eğitimsel olarak daha aktif olmalarına bağlanabilir.

Yapılan pearson korelasyon analizine göre öğrencilerin çevresel davranış ölçeğine ilişkin görüşleri ile sporcu kimliği ölçeğine ilişkin görüşleri arasında zayıf düzeyde pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sporcu kimliği ile çevresel davranış yordamak maksadıyla yapılan doğrusal regresyon analizi anlamlı bulunmuştur. İlişkinin yordamasına yönelik yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre öğrencilerin sporcu kimliklerinin, çevresel davranışlarına pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Çevresel davranış değişkeninin (varyansın) %6,8'inin modeldeki bağımsız değişken olan sporcu kimliği tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu bulgulara göre sporcu kimliği çevresel davranış olumlu ve anlamlı olarak yordamaktadır. Bu bulgular, sporcu kimliğinin öğrencilerin çevresel davranışlarını olumlu yönde etkileyebileceğini ve sporcu kimliği algısının, çevre konusunda daha duyarlı ve olumlu davranışları teşvik etmeye katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Bu durum açıklanırken sporcu kimliğinin; disiplin, takım çalışması, liderlik gibi değerlerin oluşumunda önemli pay sahibi olmasını ve öğrencilerin çevreye yönelik duyarlı davranışlar geliştirmelerini teşvik etmesini göz önünde bulundurabiliriz. Ayrıca birçok spor branşı icra edilirken doğa ile iç içe etkinlikler içermesi öğrencilerin doğayla olan bağlarını güçlendirebilir, çevre bilinçlerini artırarak çevreye yönelik olumlu davranışlar geliştirmelerine olanak sağlayabilir. Önemli sporcuların toplum nezdinde rol model olarak görülmesi ve bu sporcuların sorumlu çevresel davranışlarının öğrencilere ilham vermesi toplumsal normlar ve beklentiler konusunda sorumlu çevresel davranışlar geliştirmesinde önemli bir etken olarak görülebilir. Sporun eğitici rolü kapsamında düşünüldüğünde sadece fiziksel aktivite olarak değil aynı zamanda karakter gelişimi, disiplin, öz denetim, liderlik becerileri, özsaygı, özgüven, toplumsal uyum, sorumluluk alma, ruhsal açıdan sağlıklı olma hâli ve sürdürülebilir bir yaşam tarzı oluşturma becerilerinin etkisi olumlu çevresel davranışların oluşmasında kritik bir rol oynar.

Sonuç olarak, sporun öğrenci gelişimindeki bu çok yönlü etkileri, bireylerin çevreye yönelik olumlu davranışlarını teşvik edebilir ve sürdürülebilir bir dünya için bilinçli, sorumluluk sahibi ve sağlıklı bireylerin yetişmesine katkıda bulunabilir. Sporcu kimliği ve çevresel davranışlar arasındaki ilişkinin anlaşılması, spor eğitiminde ve çevresel bilincin artırılmasında değerli bir perspektif sunabilir. Ancak, gelecekte daha kapsamlı araştırmalarla bu ilişkinin daha derinlemesine incelenmesi ve çevresel davranışları etkileyen diğer faktörlerin de dikkate alınması önemli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Aitchison, C. C. (Ed.). (2007). *Sport and gender identities: Masculinities, femininities and sexualities*. Routledge.
- Akkuş, İ. (2022). *Sporcuların spora olan bağlılıkları ile sporcu kimliklerinin incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Samsun.
- Arıbaş, S. (2022). *Hentbolcularda sporcu kimliğinin oluşmasında antrenör-sporcu ilişkisinin etkisinin incelenmesi*, [Master's thesis]. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Atasoy, B., ve Öztürk Kuter, F. (2005). Küreselleşme ve spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 11-22.
- Baba K., H., Namlı, S., ve Tekkurşun Demir, G. (2018). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin sporcu kimlikleri ve başarı yönelimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11/7 (Özel Sayı), S.179-196.
- Barnett, R. D. (1975). "Phrygia and the peoples of Anatolia in the iron age", The Cambridge Ancient History, Vol. II, Part 2, (p. 422).
- Brewer, B. W., VanRaalte, J. L., ve Linder, D. E. (1993). Athletic identity: Hercules' muscles or achilles heel?. *International Journal of Sport Psychology*, 24, 237-254.
- Can, Y., ve Kaçay, Z. (2016). Sporcu kimlik algısı ile cesaret ve özgüven duyguları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 6176-6184.
- Clark, C. F., Kotchen, M. J., ve Moore, M. R. (2003). Internal and external influences on pro-environmental behavior: Participation in a green electricity program. *Journal of Environmental Psychology*, 23(3), 237-246.
- Çalışkan, K. (2023). *Tasarımda Doğanın İzleri - Spor Dünyasında Biyomimikri*. Durukan E. (ed.). Eğitim Yayınevi: İstanbul
- Çetinkaya, T. (2010). *Sporcu öğrenci kimliği oluşumunda etkili olan faktörler*, [Yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara.
- Çetinkaya, T. (2015). *Takım sporlarında sporcu kimliği ve sürekli sportif kendine güven ilişkisi*, [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çinibulak, E. (2023). *Farklı düzeylerde takım sporları yapan sporcuların özgüven ve sporcu kimliğinin imgeleme türleri ile kullanım düzeyleri üzerine etkisinin araştırılması*, [Doktora tezi]. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Kütahya.
- Engin, S. G. (2022). *Benim kimliğim sporcu: Sporcuların atletik kimlik düzeyleri, erkeklik normları ve yaşam tatmini değişkenlerinin toplumsal cinsiyet perspektifinden incelenmesi*, [Doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Eom, K., Kim, H. S., ve Sherman, D. K. (2018). Social class, control, and action: Socioeconomic status differences in antecedents of support for pro-environmental action. *Journal of Experimental Social Psychology*, 77, 60-75.

- Gatersleben, B. (2015). *Çevresel davranışın ölçülmesi, çevre psikolojisi*. Lütfiye K. Cicerali ve Eyyüb E. Cicerali (çev.). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Gökduz, N. (2018). *Sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinde akran ilişkileri ve akran zorbalığının incelenmesi*, [Doctoral dissertation]. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü (Beden Eğitimi ve Spor).
- Görgülü, R., Adiloğulları, G. E., Tosun, Ö. M., ve Adiloğulları, İ. (2018). Prososyal ve antisosyal davranış ile sporcu kimliğinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 147-161.
- Horton, R. S., ve Mack, D. E. (2000). Athletic identity in marathon runners: Functional focus or dysfunctional commitment?. *Journal of Sport Behavior*, 23(2).
- Kabaş, D. (2004). *Kadınların çevre sorunlarına ilişkin bilgi düzeyleri ve çevre eğitimi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, E. Akıllı, M., ve Sezek, F. (2009). Lise öğrencilerinin çevreye karşı tutumlarının cinsiyet açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (18), 43-54.
- Kılıçgil, E. (1985). *Sosyal çevre-spor ilişkileri*, Bağırın Yayınevi, Ankara.
- Koca, C. (2006). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyet ilişkileri. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J. of Sport Sciences*, 17(2): 81-99.
- Koçak, F., ve Balcı, V. (2010). Doğada yapılan sportif etkinliklerde çevresel sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- Kollmuss, A., ve Agyeman, J. (2002). Mind the gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior. *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260.
- Krajhanzl, J. (2010). Environmental and proenvironmental behavior. *School and Health*, 21(1), 251-274.
- Kuvat, S. (2021). *Spor yapan ve yapmayan ortaokul öğrencilerinin sporcu kimliği ve akran zorbalığının incelenmesi*, [Yüksek lisans tezi]. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, P., ve Canan, K. O. (2013). Sporcu kimliği ölçeğinin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(1), 1-10.
- Saraç, L., ve Toprak N. (2017). Sporcu kimliği ve homofobi ilişkisinin sporcu üniversite öğrencisi adayları örneğinde incelenmesi, *Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2): 79-84.
- Savaş, B. Ç., Mavibaş, M., ve Karababa, B. (2023). Spor bilimleri fakültesindeki öğrencilerin sporcu kimliği düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Bilim Dergisi*, 1(1), 40-54.
- Shapiro, D. R., ve Martin, J. J. (2010). Athletic identity, affect, and peer relations in youth athletes with physical disabilities. *Disability and Health Journal*, 3(2), 79-85.

- Stanley, Richard T. (2012). *The eisenhower years: A social history of the 1950's*, I Universe, Incorporated, ISBN: 9781475926477
- Stern, P. C., Young, O. R., ve Druckman, D. E. (1992). *Global environmental change: Understanding the human dimensions*. National Academy Press.
- Şah, A. (2022). *Antrenör-sporcu ilişkisi ve motivasyon düzeylerinin sporcu kimliği üzerine etkisi: Muay thai sporcuları örneği*, [Yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Muğla.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., ve Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: Pearson.
- Turan, E. (2021). Kick boks sporcularının sporcu kimlikleri ile sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 412-423.
- Xiao, C., ve McCright, A. M. (2015). Gender differences in environmental concern: Revisiting the institutional trust hypothesis in the USA. *Environment and Behavior*, 47(1), 17-37.
- Yanar, Ş., Kırandı, Ö., ve Yusuf, C. (2017). Tenis ve badminton sporcularının sporcu kimlik algısı ve başarı motivasyon düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 1(1), 51-58.
- Yücel, E. Ö., ve Özkan, M. (2014). Ortaokul öğrencilerine yönelik çevresel tutum ölçeği geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 27-48.
- Zorlu, Y. (2023). *Sporcu kimliğine sahip lise öğrencilerinin değer yönelimleri*, [Yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Trabzon.